

Arbeids- og sosialdepartementet
Postboks 8019 Dep.
0030 OSLO

Dato: 25.08.2014

Vår ref.: 2014/4049
Deres ref.: 14/2105

Saksbehandler: Knut Sverre Bjørndalen Røang og Sigrun Hoel

Uttalelse til høring om plikt til å stille vilkår om aktivitet ved tildeling av økonomisk stønad - endring i lov om sosiale tjenester i Arbeids- og velferdsforvaltningen § 20

Bachelor i sosialt arbeid (sosionomutdanningen) ved Høgskolen i Oslo- og Akershus har gjennomgått Arbeids- og sosialdepartementets høringsnotat av 4. juni 2014 og forslaget til endring av § 20 i lov om sosiale tjenester i Nav. Utdanningen har merknader til den foreslåtte lovendring:

§ 20. Bruk av vilkår om aktivitet

Det skal settes vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad med mindre tungtveiende grunner taler mot det.

Vilkårene må ha nær sammenheng med vedtaket og ha som mål at stønadsmottakeren skal bli helt eller delvis selvhjulpent. De må ikke være uforholdsmessig byrdefulle for stønadsmottaker eller begrense hans eller hennes handle- eller valgfrihet på en urimelig måte. Vilkårene må heller ikke være i strid med andre bestemmelser i loven her eller andre lover.

Ved brudd på vilkårene kan det fattes vedtak om at stønaden reduseres, forutsatt at det i vedtaket om stønad og vilkår er informert om muligheten for slik reduksjon.

Departementet kan i forskrift gi nærmere retningslinjer for bruk av sanksjoner.

Ut fra utdanningens kunnskap om og samarbeid med feltet ser vi de foreslåtte endringer som svært betenkelige. Dette gjelder både plikten til å stille vilkår om aktivitet – forslag til endring av § 20 første ledd og § 20 tredje ledd: adgangen til å redusere sosialhjelpen dersom vilkår ikke følges opp av sosialhjelpsmottakerne. Vi vil i det følgende begrunne dette nærmere.

Plikten til å stille vilkår om aktivitet

I utgangspunktet er det positivt at departementet legger opp til økt bruk av vilkår gjennom å pålegge kommunene å påse at den enkelte bruker, som er i stand til det, gis tilbud om aktivitet eller arbeid. Vi forstår det slik at departementet vil at den nye plikten skal være et ledd i inkluderingsarbeidet overfor brukerne og vi deler i utgangspunktet departementets syn om at «passivt stønadsmottak er en dårlig løsning» (høringsnotatet s. 4). Det fremgår av høringsnotatet, og utdanningen er også kjent med, at mange Nav-kontor allerede følger en slik praksis som nå foreslås.

Økt bruk av vilkår krever imidlertid at det finnes tilbud om ulike aktiviteter og at kontoret har tilstrekkelig ressurser til å foreta individuelle vurderinger og følge opp brukere. Betydningen av oppfølging og en god dialog med brukerne har vært fremhevet som det mest sentrale av forskere, praktikere og brukere i en rekke av de rapportene som er utgitt gjennom HUSK-samarbeidet; det nasjonale forsøket Høgskole- og universitets sosialkontor (HUSK) som startet i 2006 for å styrke og bedre sosialtjenesten.

Dokumentet er elektronisk godkjent og trenger ingen signatur

Utdanningen ser det som foruroligende at Navs kapasitet til å kunne følge opp brukere ikke problematiseres nærmere i høringsnotatet ut over å nevne at forslaget «er mer arbeidskrevende for hvert enkelt Nav-kontor» (høringsnotatet s. 5). Allerede i dag synes det som om Nav har betydelige kapasitetsproblemer. I Tidsskrift for samfunnsforskning 02/2014, i artikkelen: *Utfordrende inkluderingspolitikk - Samstyring for omforming av institusjonell logikk i arbeidslivet, helsetjenesten og NAV*, (Alm Andreassen og Fossetøl, 2014) heter det blant annet:

« I Riksrevisjonens undersøkelse av NAV-kontor i Sør-Trøndelag og Hordaland anslår ledere og veiledere at den enkelte veileder har mellom 50 og 200 brukere å følge opp (Riksrevisjonen 2012). I vår survey fra 2010 til et utvalg på 57 NAV-kontor utover hele landet, rapporterte 32 % av 1251 ansatte at de hadde flere enn 100 brukere å følge opp, 39 % rapporterte om mellom 20 og 100, og en stor del mener at mange brukere trenger tettere oppfølging enn de får gitt dem.»

Kapasitetsutfordringene i Nav-kontorene sammenholdt med det faktum at antall sosialhjelpsmottakere nå øker (jfr. tall fra SSB 2013 <http://www.ssb.no/soshjelpk>), gjør utdanningen betenkt over å gi kommunene plikt til å stille vilkår om aktivitet for økonomisk sosialhjelp.

Ny bestemmelse om reduksjon av ytelser

Utdanningen forstår behovet for reaksjoner på brudd på vilkår, mener opptatt av at behandlingen av disse sakene blir forsvarlig.

Dagens lov om sosiale tjenester i Nav har ingen bestemmelse om reduksjon eller stans av ytelser dersom vilkår ikke følges opp. Nav-kontorene har ulik praksis – noe som også går fram av høringsnotatet. Rundskriv hovednr. 35 fremhever i pkt. 4.20.2.8 betydningen av at det må være en forholdsmessighet mellom bruddet på vilkår og det heter videre:

Hvis vilkåret brytes, må NAV-kontoret foreta en konkret individuell vurdering av om konsekvensen skal iverksettes. I denne vurderingen skal det tas hensyn til årsaken tjenestemottaker oppgir for ikke å ha oppfylt vilkåret, om årsaken skyldes tjenestemottakers evne eller vilje, og hvilken betydning konsekvensen får for tjenestemottaker og eventuell familie. *NAV-kontoret skal alltid sikre at barns behov blir ivare tatt.*

At barns behov ikke kan tilsesettes, er for øvrig forankret også i barnekonvensjonen art. 3, art. 26 og art. 27 og i den nye grunnlovsbestemmelsen - § 104 som ble vedtatt under grunnlovsrevisjonen juni 2014 og som gjør prinsippet om å sikre barnet «den nødvendige økonomiske, sosiale og helsemessige trygghet» til et overordnet prinsipp.

Utdanningen er opptatt av at det er avgjørende å ha for øye at den økonomiske sosialhjelpen representerer sikkerhetsnettet i vårt samfunn. Å gi en generell adgang til å redusere den fra før av lave sosialhjelpen vil lett føre til at det nærmest anses kurant å straffe sosialhjelpsmottakerne økonomisk dersom de ikke følger opp vilkår om aktivitet. I verste fall vil dette kunne føre til at mennesker blir gående på en svært lav nødhjelpssats og uten tilbud i ubegrenset tid. Etter utdanningens oppfatning overser departementet at det her ofte vil dreie seg om brukere med sammensatte behov. Mange sosialhjelpsmottakere har nettopp store utfordringer og det vil ofte være komplisert å vurdere om det skorter på evne eller vilje til å følge opp en aktivitet. Dette må i alle tilfelle individuelt vurderes.

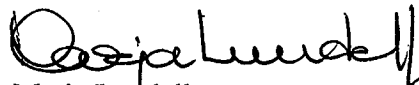
Utdanningen vil også reise spørsmålet om det alltid er slik at det å stanse en ytelse er en strengere reaksjon enn å redusere ytelser. Det finnes Nav-kontor som er av den oppfatning at det å stanse hjelpen mens kontoret undersøker om det fortsatt er bistands- og stønadsbehov faktisk er mindre repressivt overfor brukere enn å redusere ytelser. En midlertidig stans av en ytelse vil noen ganger også kunne være mer

effektivt fordi det vil bidra til at brukere som f.eks. har uteblitt fra aktiviteter, lettere tar kontakt med Nav. Utdanningen mener departementet må utrede dette nærmere. Under enhver omstendighet bør ikke bestemmelsen fremmes med den ordlyd som er foreslått.

Med vennlig hilsen

Dag Jenssen
dekan

Marja Lundell
fakultetsdirektør